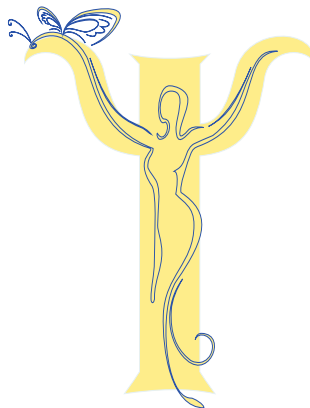

Міністерство освіти і науки України
Хмельницький національний університет, кафедра психології та педагогіки
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Поліський національний університет
ГО «Українська асоціація сімейних психологів»
ВГО «Арттерапевтична асоціація»
ГО «Українська асоціація транзакційного аналізу»
ГО «Інститут психології здоров'я»
Savonia University (Фінляндія)
Інститут установ міграції та національностей (Хорватія)
Організація «IDYLLA» (Польща)
Israel trauma Coalition (Ізраїль)
Breath-Body-Mind® Foundation (США)
Спеціалізований університет VID м. Осло & університетська лікарня Акерхуса (Норвегія)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції

м. Хмельницький, 23-24 квітня 2026 року

Хмельницький
2026

УДК [159.922.7/.8+316.6]:37.013.77+612.821
ББК 88.37я431+74.04я431+28.707я431
А 43

Редакційна колегія:

Комар Т. В., доктор психологічних наук, професор (*головний редактор*);
Гомонюк О. М., доктор педагогічних наук, професор;
Подкоритова Л. О., кандидат психологічних наук, доцент;
Гаврилькевич В. К., кандидат психологічних наук, доцент;
Берегова Н. П., кандидат психологічних наук, доцент;
Карпова Д. Є., доктор філософії з психології, доцент;
Ізумнова О. Б., кандидат психологічних наук, доцент.

Актуальні питання розвитку особистості в умовах трансформації суспільства: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Хмельницький, 23-24 квітня 2026) / М-во освіти і науки України, Хмельницький нац. ун-т, каф. психол. та педагог. [та ін.]. Хмельницький: Кафедра психології та педагогіки ХНУ, 2026. 188 с.

У збірнику представлені тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання розвитку особистості в умовах трансформації суспільства», яка відбулась 23-24 квітня 2026 року в м. Хмельницькому на базі Хмельницького національного університету за ініціативи кафедри психології та педагогіки.

Збірник адресований науковцям, аспірантам, студентам, а також усім, хто цікавиться сучасними науковими дослідженнями в галузі психології, педагогіки, соціології.

Матеріали подані в авторській редакції. Відповідальність за науковий та літературний зміст опублікованих матеріалів несуть їх автори. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.

При передруку публікацій посилання на збірник обов'язкове.

Ministry of Education and Science of Ukraine
Khmelnyskyi National University, Department of Psychology and Pedagogy (Ukraine)
Pavlo Tychna Uman State Pedagogical University (Ukraine)
Polissia National University (Ukraine)
NGO “Ukrainian Association of Family Psychologists” (Ukraine)
NGO All-Ukrainian Art-Therapy Association (Ukraine)
NGO “Ukrainian Association of Transactional Analysis” (Ukraine)
NGO “Institute of Health Psychology” (Ukraine)
Savonia University (Finland)
Institute for Migration Research (Croatia)
Fundacja «IDYLLA» (Polska)
Israel Trauma Coalition (Israel)
Breath-Body-Mind® Foundation (USA)
VID Specialized University, Oslo & Akerhus University Hospital (Norway)

Abstracts of the International Scientific and Practical Conference

“Current Issues of Personality Development in the Conditions of Social Transformation”

**April 23-24, 2026
Khmelnyskyi, Ukraine**

Editorial Board:

Komar T. V., Doctor of Psychological Sciences, Professor (Editor-in-Chief);

Homoniuk O. M., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;

Podkorytova L. O., PhD in Psychology, Associate Professor;

Havrylkevych V. K., PhD in Psychology, Associate Professor;

Berehova N. P., PhD in Psychology, Associate Professor;

Karpova D. Ye., PhD in Psychology, Associate Professor;

Ihumnova O. B., PhD in Psychology, Associate Professor.

Current Issues of Personality Development in the Conditions of Social Transformation: Abstracts of the International Scientific and Practical Conference (April 23-24, 2026, Khmelnytskyi, Ukraine) / Ministry of Education and Science of Ukraine, Khmelnytskyi National University, Department of Psychology and Pedagogy [et al.]. Khmelnytskyi: Department of Psychology and Pedagogy of KhNU, 2026. 188 p.

This collection contains the abstracts of the International Scientific and Practical Conference “*Current Issues of Personality Development in the Conditions of Social Transformation*”, held on April 23-24, 2026, in Khmelnytskyi (Ukraine). The event was hosted by Khmelnytskyi National University and organized by the Department of Psychology and Pedagogy.

The collection is intended for researchers, postgraduate students, and undergraduate students, as well as anyone interested in contemporary scientific research in the fields of psychology, pedagogy, and sociology.

The materials are presented in the authors' original editions. The authors bear full responsibility for the scientific and literary content of the published materials. The views expressed by the authors do not necessarily reflect the official position of the Editorial Board.

Reproduction of any materials requires mandatory reference to this collection.

спеціальностей, що дають змогу швидко отримати фінансову незалежність у кризових умовах. Водночас спостерігається специфічний феномен трансформації тривоги у соціально значущу активність: ріст зацікавленості у професіях військового, медичного та психологічного профілів як спосіб подолання власного безсилля через допомогу іншим.

Професійне самовизначення визначається як багатовимірний процес самопізнання, співвіднесення власних можливостей із вимогами професії, формування життєвих і професійних планів. У підлітковому віці цей процес ускладнюється недостатнім рівнем самосвідомості, впливом зовнішніх чинників та обмеженою поінформованістю про світ професій.

Процес професійного самовизначення у підлітковому віці є фундаментом подальшої соціалізації особистості, проте в сучасних реаліях України він зазнає суттєвих деформацій. Як зазначає В. Г. Панок (2022), психологічна допомога особистості в умовах війни стає першочерговим завданням, оскільки бойові дії руйнують звичні соціальні структури та створюють стан перманентної загрози. У такому контексті тривожність перестає бути лише індивідуальною рисою і перетворюється на реактивний стан, що безпосередньо корелює з неможливістю підлітка адекватно оцінювати власні перспективи.

Воєнні умови виступають потужним психотравмувальним фактором, що зумовлює зростання тривожності, розвиток посттравматичних реакцій, порушення емоційної стабільності та звуження часової перспективи. Підлітки часто втрачають відчуття безпеки, демонструють невпевненість у майбутньому та зниження мотивації до планування професійної діяльності.

Підвищений рівень тривожності негативно впливає на процес професійного самовизначення підлітків, що проявляється у:

- зниженні впевненості у власних можливостях;
- труднощах у прийнятті рішень;
- уникненні відповідальності за професійний вибір;
- формуванні нереалістичних або ситуативних професійних намірів;
- орієнтації переважно на зовнішні фактори (думка батьків, однолітків, соціальні стереотипи).

В умовах повномасштабної війни ці негативні прояви посилюються об'єктивною нестабільністю ринку праці, руйнуванням традиційного освітнього середовища та загальною невизначеністю життєвих перспектив. У такому контексті тривожність виступає деструктивним бар'єром, який заважає підлітку спиратися на внутрішні ресурси та здійснювати свідомий вибір. Як підкреслює Л. Г. Терлецька (2013), без належної психологічної підтримки та впровадження методів зниження реактивної тривожності, професійне самовизначення набуває випадкового або вимушеного характеру. У довгостроковій перспективі це загрожує професійним вигоранням, втратою фахової ідентичності та загальною соціальною дезадаптацією молоді в поствоєнний період.

Висновки. Дослідження підтверджує, що тривожність є вагомим чинником, який ускладнює процес професійного самовизначення підлітків в умовах війни. Високий рівень тривожності спричиняє дезорганізацію когнітивних процесів, знижує здатність до рефлексії та прогнозування, формує негативне сприйняття майбутнього.

У зв'язку з цим актуальним є розроблення психолого-педагогічних заходів, спрямованих на зниження рівня тривожності, розвиток самосвідомості, формування адекватної самооцінки та підтримку підлітків у процесі професійного самовизначення.

Барсукова І., Венгер Г.

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Україна

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД, НЕЙРОКОРЕКЦІЯ ТА РЕАБІЛІТАЦІЯ ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ В УМОВАХ НАУКОВО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ

Актуальність теми. Розлади аутистичного спектру є однією з актуальних проблем сучасної психології та спеціальної педагогіки. Зростання кількості дітей з розладами аутистичного спектру (РАС) зумовлює необхідність удосконалення підходів до їх психологічного супроводу та реабілітації.

Важливого значення набуває теоретичне обґрунтування процесів психологічного супроводу та нейрокорекції, що забезпечує системність і ефективність практичної діяльності.

Сучасні підходи базуються на інтеграції психолого-педагогічних і нейропсихологічних знань, де нейрокорекція виступає важливим засобом впливу на базові функції мозку (Венгер Г. С., 2025).

Актуальність дослідження також зумовлена необхідністю врахування індивідуальних особливостей розвитку дітей та створення умов ефективної допомоги в науково-реабілітаційних центрах.

Метою дослідження є теоретичний аналіз психологічного супроводу, нейрокорекції та реабілітації дітей і підлітків з розладами аутистичного спектру.

Розлади аутистичного спектру (РАС) у сучасній психологічній і педагогічній науці розглядаються як складні порушення нейророзвитку, що мають системний характер і проявляються у якісних відхиленнях соціальної взаємодії, комунікації та поведінки. Як зазначає О. М. Дуска, РАС охоплюють широкий спектр станів, які відрізняються за рівнем інтелектуального розвитку, мовленнєвих можливостей та ступенем вираженості поведінкових особливостей. Важливою характеристикою є їх гетерогенність, тобто різноманітність проявів, що ускладнює як діагностику, так і побудову ефективних програм допомоги. РАС не є статичним станом, а мають динамічний характер, змінюючись у процесі розвитку дитини під впливом середовища, навчання та корекційної роботи.

Психологічний супровід дітей та підлітків з РАС виступає як комплексна система професійної діяльності, спрямована на забезпечення умов для гармонійного розвитку, соціальної адаптації та інтеграції дитини в суспільство. За визначенням Л. С. Козій, психологічний супровід передбачає поєднання діагностичного, корекційного, профілактичного та консультативного компонентів (Козій Л. С., 2025). Він має безперервний і системний характер, охоплюючи різні етапи розвитку дитини. У межах супроводу важливим є не лише розвиток когнітивних і мовленнєвих функцій, а й формування емоційної стабільності, здатності до саморегуляції та соціальної взаємодії. Психологічний супровід також включає роботу з найближчим оточенням дитини, зокрема з батьками, які є активними учасниками корекційного процесу.

Нейрокорекція є одним із ключових напрямів роботи з дітьми з РАС і ґрунтується на положеннях нейропсихології щодо функціональної організації мозку та пластичності нервової системи. За дослідженнями Г. С. Венгер та А. О. Дуднік, нейрокорекційні впливи спрямовані на розвиток базових психічних функцій через активізацію сенсомоторної сфери, формування міжпівкульної взаємодії, розвиток координації рухів та просторового сприймання (Венгер Г. С., 2025). Важливою особливістю нейрокорекції є її поетапність та системність, що забезпечує поступове ускладнення завдань відповідно до можливостей дитини. Нейрокорекційні методики сприяють не лише покращенню моторики, але й розвитку уваги, пам'яті, мислення та довільної регуляції діяльності.

Реабілітація дітей з РАС розглядається як багатовимірний процес, що охоплює різні сфери розвитку і спрямований на максимально можливу компенсацію порушень та підвищення рівня самостійності дитини. Як зазначає Т. П. Кравчук, ефективна реабілітація передбачає поєднання психологічних, педагогічних і фізичних методів впливу, що забезпечують комплексний розвиток особистості (Кравчук Т. П., 2018). Вона включає формування життєвих навичок, розвиток соціальної компетентності та підготовку до самостійного життя. Реабілітаційний процес має бути тривалим, систематичним і адаптованим до індивідуальних потреб дитини.

Сучасні підходи до роботи з дітьми та підлітками з РАС характеризуються інтегративністю та міждисциплінарністю. Психолого-педагогічний підхід спрямований на розвиток комунікативних умінь, формування соціально прийнятної поведінки та засвоєння навчального матеріалу. О. В. Морозюк підкреслює важливість використання структурованого навчання, візуальної підтримки, поетапного формування навичок та системи підкріплення (Морозюк О. В., 2022). Такий підхід дозволяє створити зрозуміле та передбачуване середовище, що є особливо важливим для дітей з РАС.

Нейропсихологічний підхід орієнтований на розвиток функціональних систем мозку, які забезпечують пізнавальну діяльність. Він передбачає використання спеціально організованих вправ, спрямованих на розвиток уваги, пам'яті, мислення, мовлення та регуляції поведінки. Поєднання психолого-педагогічного та нейропсихологічного підходів дозволяє забезпечити цілісний вплив на розвиток дитини, оскільки охоплює як зовнішні поведінкові прояви, так і внутрішні механізми їх формування.

Особливості психічного розвитку дітей та підлітків з РАС проявляються у специфічних труднощах соціальної взаємодії, емоційного контакту та комунікації. Діти можуть не проявляти інтересу до взаємодії з іншими людьми, уникати зорового контакту, не розуміти емоційних станів

інших. Мовленнєві порушення можуть варіюватися від повної відсутності мовлення до його специфічного використання. Часто діти використовують альтернативні засоби комунікації, що потребує спеціальної організації навчального процесу.

Нейроповедінкові прояви включають стереотипні рухи, повторювані дії, ригідність поведінки, труднощі адаптації до змін та низький рівень довільної регуляції. Значну роль відіграють сенсорні порушення, які проявляються у підвищеній або зниженій чутливості до зовнішніх стимулів (Морозюк О. В., 2022). Це може зумовлювати дезадаптивну поведінку, емоційні реакції та труднощі у навчанні. Важливою особливістю є нерівномірність розвитку, коли окремі функції можуть бути добре сформовані, тоді як інші значно відстають.

Ефективність психологічного супроводу, нейрокорекції та реабілітації залежить від створення спеціальних умов, які забезпечують комплексний підхід до розвитку дитини. Однією з ключових умов є організація структурованого, безпечного та передбачуваного середовища, що сприяє зниженню рівня тривожності та формуванню відчуття стабільності. Важливою є індивідуалізація програм розвитку, які мають враховувати сильні та слабкі сторони дитини, її інтереси та можливості.

Необхідною умовою є міждисциплінарна взаємодія фахівців, яка забезпечує узгодженість дій і комплексність впливу. Співпраця психолога, логопеда, дефектолога та інших спеціалістів дозволяє охопити всі аспекти розвитку дитини. Значну роль відіграє також залучення батьків до корекційного процесу, що сприяє закріпленню сформованих навичок у повсякденному житті (Козій Л. С., 2025).

Регулярність занять, систематичний моніторинг динаміки розвитку та своєчасне коригування індивідуальних програм є важливими чинниками ефективності роботи. Умови науково-реабілітаційного центру забезпечують можливість реалізації комплексного підходу, що поєднує різні методи впливу та сприяє досягненню позитивної динаміки розвитку дітей з РАС.

Таким чином, теоретичні основи психологічного супроводу, нейрокорекції та реабілітації дітей та підлітків з розладами аутистичного спектру ґрунтуються на інтеграції сучасних наукових підходів, врахуванні індивідуальних особливостей розвитку та створенні умов для комплексного впливу, що забезпечує ефективність практичної діяльності.

Висновки. Теоретичний аналіз показав, що ефективна допомога дітям з РАС базується на комплексному підході. Важливими є поєднання психологічного супроводу, нейрокорекції та реабілітації. Урахування індивідуальних особливостей забезпечує результативність корекційної роботи. Науково-обґрунтовані підходи є основою успішної практичної діяльності.

Біла О. О.

Ізмаїльський державний гуманітарний університет, Україна

Махоніна К. А.

Освітній центр ABC Fenix, м. Ізмаїл, Одеська область, Україна

ДО ПИТАННЯ ПРО ГУМАНІЗАЦІЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Філософська категорія «гуманізму» як ключової ціннісної характеристики в моделі професійного розвитку та вдосконалення майбутнього педагога віддзеркалює за своєю сутністю можливість суб'єкта (соціономіста) реалізувати власне життєве покликання у самореалізації в умовах інклюзивної початкової школи.

Передусім ідеться про поетапну підготовку студентів до багатосторонньої взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу (учнями з ООП (особливими освітніми потребами), батьками, представниками педагогічних колективів і суспільних організацій, спеціалістами ІРЦ).

Така взаємодія має ґрунтуватися на принципах абсолютної поваги до прав людини, доброзичливого ставлення до здобувачів початкової і вищої освіти, прийняття їх особистих цілей, потреб, інтересів (на основі довіри, відкритості й безперервності в освітньому просторі).

На підставі педагогічного аналізу наукових праць академіка І. Д. Бєха, можна стверджувати, що гуманізація професійної діяльності педагогів тісно пов'язана із збагаченням їх духовного потенціалу.

Наявність стійких світоглядних орієнтирів і переконань у фахівців соціономічної сфери закономірно обумовлено через низку чинників:

ЗМІСТ

GERBARG P. L., BROWN R. P. Breath-Body-Mind for relief of war-related stress and trauma in military personnel, veterans, health care providers, families	5
НОМОНІУК О. М., ОЛІІНЬК М. І. Preschool childhood as a special space for the formation of a schoolchild	6
РЕНКОНЕН Р. Towards trauma-informed higher education – strengthening teachers’ pedagogical competences	8
АНПЛОГОВ В. Б. Емоційний інтелект як психологічний ресурс для професійної діяльності менеджерів великих організацій	9
АНТОНОВА З. О., НОВОСАД Г. М. Вплив тривожності на процес професійного самовизначення підлітків в умовах війни	11
БАРСУКОВА І., ВЕНГЕР Г. Психологічний супровід, нейрокорекція та реабілітація дітей та підлітків з розладами аутистичного спектру в умовах науково-реабілітаційного центру	12
БІЛА О. О., МАХОНІНА К. А. До питання про гуманізацію професійної діяльності майбутніх педагогів в умовах інклюзивної початкової школи	14
БІЛА О. О., ШАРОНОВА О. О. Педагогіка співпраці у практичній діяльності студентів в умовах інклюзивної початкової школи	15
БОГДАН Ж. Б. Ментальне здоров’я майбутніх психологів у сучасних умовах суспільних трансформацій	16
БОГДАН Ж. Б., ПРОКОФ’ЄВА К. С. Порівняльний аналіз сучасних моделей емоційного інтелекту	17
БОНДАРЕНКО О. В. Хронопсихологічні детермінанти та прогностичні маркери репродуктивного здоров’я жінок в умовах воєнного стану	18
БУТОВА Л. В. Професійне вигорання у вимірі «робота-сім’я» в умовах прискореного ритму соціальних змін	20
ВИСЯТИЦЬКИЙ ВИСЯТИЦЬКА І. В., ЗАМІЩАК М. І. Психологічні підходи до збереження ментального здоров’я дітей молодшого шкільного віку в умовах суспільних трансформацій	21
ВОВК В., ЛОГВИСЬ О. Розробка та впровадження тренінгу вихідного дня з чутливого та травмоінформованого підходу для працівників університету	23
ВОЛОШИН В. М. Алгоритм психологічного забезпечення персоналу сектору безпеки в умовах тривалої війни	24
ВОЛОШИН В. М. Техніка «Титроване опрацювання спогаду»: структурований підхід до роботи з травматичним досвідом	25
НАВРЬЛКЕВЬСЬ В. К., КРУК С. Л. Self-knowledgement, self-regulation and self-improvement as psychological components of the successful activity of teachers – subjects of humanistic person-centered education	26